

Урок 5

Тема. Правопорушення та юридична відповідальність

Мета: дати уявлення про те, що таке правопорушення та юридична відповідальність, їх ознаки і види, про обставини що звільняють від юридичної відповідальності; сформулювати вміння: пояснювати, що таке правопорушення, описувати його ознаки, розрізняти види правопорушень, наводити приклади правопорушень; розтлумачувати поняття «юридична відповідальність», називати види юридичної відповідальності; наводити приклади обставин, що звільняють від юридичної відповідальності; аналізувати правові ситуації щодо правопорушень, оцінювати вчинки та поведінку учасників ситуацій з точки зору її правомірності; виховувати повагу до правомірної поведінки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: урок за технікою «Мереживо думок».

Обладнання: картки із завданнями та життєвими ситуаціями.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація знань учнів

Аналіз і короткий зміст законів, знайдених учнями, за такими параметрами:

- ким і коли прийнятий;
- з якою метою, для розв'язання якої проблеми;
- яких верств суспільства стосується.

III. Мотивація навчальної діяльності завдання

Розташуйте в правильній послідовності етапи прийняття законів.

- а) Затвердження закону;
- б) внесення законопроекту;
- в) опублікування закону;
- г) підписання закону Президентом;
- д) обговорення закону.

Відповідь: б д а г в.

IV. Вивчення нового матеріалу

У ч и т е л ь.

Правомірна поведінка — це суспільно корисна правова поведінка особи (дія або бездіяльність), яка відповідає розпорядженням юридичних норм та охороняється державою.

Ознаки правомірної поведінки:

- а) є суспільно корисною соціальною поведінкою, забезпечує організованість і гармонійність громадського життя, стійкий правопорядок, є найважливішим чинником розв'язання

- завдань і виконання функцій держави і суспільства, задоволення інтересів суб'єктів права;
- б) втілена в юридичній формі — відповідає нормам і принципам права;
 - в) має свідомо вольовий характер, який виражається зовні у вигляді дії або бездіяльності, здійснюється у формах реалізації норм права — дотримання, виконання, використання (громадянами), правозастосування (посадовими особами), спричиняє юридичні наслідки — юридичні акти, юридичні вчинки;
 - г) гарантується, охороняється державою.

Слід зважити на те, що правомірна поведінка складається з елементів — правомірних вчинків, тобто таких, що мають суспільно корисний характер. В основі правомірної поведінки лежить розуміння справедливості і корисності розпоряджень правових норм, відповідальності перед суспільством і державою за вчинки, що є показником соціальної зрілості та юридичної грамотності особи.

Правомірна поведінка становить сутність правопорядку. Через правомірну поведінку здійснюється управління суспільством, його життєдіяльність. В основу більшості чинних у суспільстві правовідносин покладена правомірна поведінка. Правомірна поведінка, на відміну від протиправної, характеризується соціальною корисністю, відповідністю моделям, відображених у правових нормах, позитивними юридичними наслідками.

Основною юридичною ознакою правомірної поведінки є, з формального боку, її адекватність правовим нормам.

Однією з найбільш відомих класифікацій правомірної поведінки є поділ її відповідно до особливостей суб'єктивної сторони на активно правову, звичайну, конформну і маргінальну. Правова активність полягає у добровільності здійснення правових норм, переконаності в їх необхідності і справедливості, ґрунтовному знанні права, всебічній участі у правовій діяльності.

Звичайна правомірна поведінка характеризується тим, що необхідність її здійснення стала притаманною суб'єкту властивістю і може навіть не усвідомлюватись ним в усіх її аспектах.

Основа конформної поведінки становить пасивно-присосовницьке ставлення до правового середовища, яке здійснюється за принципом «Робити так, як роблять інші».

Маргінальна поведінка базується на мотивах страху перед юридичною відповідальністю.

Такий стан суб'єкта характеризується готовністю до протиправних дій у випадку послаблення нагляду за його поведінкою.

Бесіда

Чим відрізняється поведінка людей в таких ситуаціях:

- а) дівчина перейшла дорогу у призначеному для цього місці;
- б) чоловік не сплатив за проїзд у тролейбусі, хоча не мав проїзного квитка;

- в) водій поїхав на червоне світло;
- г) покупець сплатив гроші за придбаний ним товар?

Після відповідей учнів, вчитель пояснює, що у варіантах а) та г) ми маємо приклад правомірної поведінки, тобто такої, що відповідає чинним законам та нормам права. У варіантах б) та в) даються приклади неправомірної поведінки, тобто такої, що порушує чинні норми права та закони. Неправомірна поведінка ще називається правопорушенням.

Правопорушення — це винне протиправне діяння, вчинене суб'єктом правовідносин.

Ознаки:

- 1) суперечить нормам права;
- 2) порушує певні правові вимоги;
- 3) дія, що завдає шкоди;
- 4) винна дія (умисна чи необережна).

Залежно від ступеня небезпеки, завданого правопорушенням, вони поділяються на злочини та проступки.

Технологія «мерживо думок»

1. Познайомтеся з правовими ситуаціями і дайте відповіді на запитання.

А. Під час футбольного матчу фанати двох команд вчинили сутичку з грубою лайкою та застосуванням фізичної сили, в результаті чого багато з них отримали тілесні ушкодження, були зламані крісла на стадіоні.

Б. Покупець у магазині втратив свідомість. Падаючи, він розбив вітрину.

Запитання

- 1) Чи винен покупець у скоєному правопорушенні?
- 2) А фанати з попереднього прикладу?

2. Розгляньте наведені приклади та з'ясуйте, в якому випадку йдеться про умисну, а в якому про необережну вину.

А. Учні кидали каміння у вікна школи.

Б. Учні, граючи у футбол, розбили вікно.

3. Розгляньте наведені приклади і дайте відповіді на запитання.

А. 16-річні юнаки не загасили в лісі багаття.

Б. 11-річна дівчина перейшла дорогу у невстановленому місці.

В. Учні 11-го класу зламали лаву у парку.

Запитання

- 1) Чи є ці ситуації правопорушенням?
- 2) Для чого вказано вік правопорушників?
- 3) Чи будуть вони відповідати, якщо зроблять заяву, що не знали, що цього робити не

можна?

Висновки

1. Юридична відповідальність настає у разі правопорушення.
2. Юридична відповідальність залежить від віку правопорушника.
3. Незнання законів не позбавляє відповідальності.

У ч и т е л ь. За різні види правопорушень передбачено різні види юридичної відповідальності:

- 1) дисциплінарна (порушення навчальної та трудової дисципліни) — не обмежена віком;
- 2) адміністративна (несплата за проїзд, вживання спиртних напоїв у невстановлених місцях, голосна музика в нічний час та інші порушення громадського порядку) — настає з 16 років, а з 14 до 16 — відповідають батьки;
- 3) цивільна (завдання матеріальної шкоди підприємствам та організаціям) — настає з 15 років, якщо правопорушник має власні кошти; якщо коштів правопорушник не має або не досяг 15 років, за вчинення правопорушення відповідають батьки;
- 4) кримінальна (за кримінальне правопорушення (злочин)) — настає в 16 років, в особливо тяжких випадках — з 14.

Завдання

Ознайомтеся з переліком правових ситуацій і визначте:

- 1) яке правопорушення скоєно;
- 2) який вид відповідальності;
- 3) чи будуть правопорушники притягнуті до відповідальності?

А. Трирічна дівчинка вибігла на дорогу, і водій, щоб не збити її, з'їхав з дороги і пошкодив кіоск.

Б. 15-річний хлопець, катаючись на велосипеді, збив перехожого; в результаті зіткнення пошкоджено мобільний телефон перехожого.

В. 16-річна працівниця лікарні запізнилася на роботу.

Г. 14-річні підлітки відкрили припарковану у дворі автівку і поїхали на ній кататися, згодом хлопці потрапили в аварію.

Д. Троє підлітків, віком 14-ти, 15-ти та 16-ти років напали на перехожого й погрожуючи ножем, намагались відібрати в нього гаманець. Захищаючись, перехожий завдав підліткам легких тілесних ушкоджень...

У ч и т е л ь.

Юридична відповідальність — це примус, який здійснюють щодо правопорушника уповноважені на це державні органи: прокуратура, міліція, Служба безпеки, суд. До правопорушника застосовуються певні санкції: позбавляють певних статків, цінностей,

обмежують у правах. Примус здійснюється на основі закону і в його межах.

Але трапляються ситуації, коли людина, навіть винна, не несе кримінальної відповідальності.

Завдання

Поверніться до раніше розглянутих правових ситуацій і дайте відповіді на запитання.

1. Чи винен водій у пошкодженні кіоска?
2. Чи винен перехожий у тому, що хулігани отримали тілесних ушкоджень?
3. Чи нестимуть вони відповідальність за вчинене і чому?

Учитель, вислухавши відповіді учнів, робить узагальнення.

У ч и т е л ь. У першій ситуації ми маємо приклад крайньої необхідності, тобто шкода, яка завдана іншій людині, не може бути усунена іншими засобами і не перевищує межі крайньої необхідності. В останньому випадку ми маємо приклад необхідної оборони, тобто коли людина захищає своє право на життя, здоров'я та майно і цей захист не перевищує межі необхідної оборони.

V. Підсумки уроку

1. Що таке правопорушення?
2. Що таке юридична відповідальність?
3. В яких випадках людину притягують до юридичної відповідальності, а в яких ні?

VI. Домашнє завдання

Опрацювати відповідний матеріал підручника.

Джерела:

1. «Усі уроки «Правознавство. Практичний курс». 9 клас»
2. Книга «Правознавство 9 клас. Дидактичні матеріали до курсу»
3. Сайты: www.aau.edu.ua
www.upravo.org
www.nplu.kiev.ua
pravo.biz.ua
chitalka.info